

Liv Helene Bekkeli

Å være minoritetsstudent i
grunnutdanning i sykepleie

Høgskolen i Hedmark
Rapport nr. 5 – 2004

Online-versjon

Utgivelsessted: Elverum

Det må ikke kopieres fra rapporten i strid med åndsverkloven og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Forfatteren er selv ansvarlig for sine konklusjoner. Innholdet gir derfor ikke nødvendigvis uttrykk for Høgskolens syn.

I rapportserien fra Høgskolen i Hedmark publiseres FoU-arbeid og utredninger. Dette omfatter kvalifiseringsarbeid, stoff av lokal og nasjonal interesse, oppdragsvirksomhet, foreløpig publisering før publisering i vitenskapelige tidsskrift etc.

Rapporten kan bestilles ved henvendelse til Høgskolen i Hedmark.
(<http://www.hihm.no/>)

Rapport nr. 5 - 2004
© Forfatteren/Høgskolen i Hedmark
ISBN: 82-7671-360-2
ISSN: 1501-8563

Høgskolen i Hedmark

Tittel: Å være minoritetsstudent i grunnutdanning i sykepleie			
Forfattere: Liv Helene Bekkeli			
Nummer: 5	Utgivelsesår: 2004	Sider: 32	ISBN: 82-7671-360-2 ISSN: 1501-8563
Oppdragsgiver: Høgskolen i Hedmark, avdeling for helse- og sosialfag			
Emneord: Minoritetsstudent, studieforhold, læring			
Sammendrag: <p>Med antagelsen at minoritetsstudenter i Høgskolen i Hedmark kan ha andre utfordringer enn i Oslo, var det ønskelig å få en forståelse for minoritetsstudentenes erfaringer med grunnutdanning i sykepleie. Kunnskap om slike erfaringer kan muliggjøre en tilrettelegging av studietilbudet slik at minoritetsstudenten kan gjennomføre studiet på normert tid.</p> <p>Med semistrukturerte intervjuer ble det avdekket at minoritetsstudentene ved grunnutdanning i sykepleie erfarer problemer knyttet til teoretiske studier, praksisstudier og i studentfellesskapet. Studentene ved desentraliserte studiesteder opplever det sosiale studentfellesskapet som tilfredsstillende, mens studenter ved hovedstudiestedet opplever vansker med å bli integrert.</p> <p>Med grunnlag i studentenes erfaringer og konkrete forslag, blir det foreslått forskjellige tiltak for å bedre studiesituasjonen for minoritetsstudenten.</p>			

Høgskolen i Hedmark

Title: To be a minority student in bachelor studies in nursing			
Author: Liv Helene Bekkeli			
Number: 5	Year: 2004	Pages: 32	ISBN: 82-7671-360-2 ISSN: 1501-8563
Financed by: Hedmark University College			
Keywords: Minority student, faculty conditions, learning			
Summary: <p>Minority students at Hedmark College may face different challenges than students in Oslo. This study's aim was to establish knowledge about the minority student's experiences during bachelor studies in nursing. This knowledge may be a contribution to planning of the curriculum and consequently may enable these students to accomplish bachelor within three years.</p> <p>Semistructured interviews revealed that the minority students at the faculty of nursing experienced some problems in theoretical learning, practical studies and in establishing social relations with Norwegian students. Students at the satellite departments experienced social student life as satisfying, while students at the central department experienced various problems in integrating.</p> <p>In accordance to the students' experiences and their proposals, some suggestions for improvement are proposed.</p>			

FORORD

Studiekvalitetsfremmende tiltak i undervisning har vært et aktuelt arbeidsområde innen Høgskolen i Hedmark. Dette er blitt synliggjort gjennom avsetting av midler til dette formålet.

Dette prosjektet omhandler minoritetsspråklige studenters erfaringer med studiesituasjonen i grunnutdanning i sykepleie. I den tidlige innledning av arbeidet hadde jeg samtaler med Lise Kulbrandstad og Anne Danbolt fra avdeling for lærerutdanning. Disse bidro med gode innspill til utformingen av prosjektet. Gro Bentsen fra avdeling helse- og sosialfag var også en verdifull diskusjonspartner i den innledende fase. Jeg er skyldig dere en stor takk.

Gjennomføringen hadde ikke vært mulig uten at de minoritetsspråklige studentene hadde stilt seg til rådighet. Deres velvillighet til å dele sine erfaringer har vært av stor verdi. Takk.

Undertegnede håper at erfaringene fra arbeidet kan være et bidrag ved planlegning av undervisning og læring for en gruppe studenter som vil ha viktige oppgaver i vårt fremtidige helsevesen.

Liv Bekkeli

INNHOOLD

Forord	i
1.0 Å være minoritetsstudent i grunnutdanning i sykepleie	1
Innledning	1
1.1 Bakgrunn og hensikt	1
1.2 Krav til studenten i grunnutdanning i sykepleie	2
2.0 Fremgangsmetoden	5
2.1 Identifikasjon og inklusjon av minoritetsstudenter ved avdeling for helse- og sosialfag	5
2.2 Innsamling av data	6
2.3 Analyse	7
2.4 Ethiske overveielser	8
3.0 Funn fra intervjuene	9
3.1 Demografiske opplysninger om studentene	9
3.2 Studentenes erfaringer knyttet til teoretisk undervisning	9
3.2.1 Studentenes leseferdigheter og språkforståelse	10
3.2.2 Studentenes skriveferdigheter	13
3.2.3 Studentene og eksamen	13
3.2.4 Studentenes opplevelse av egne lese- og skriveferdigheter	15
3.2.5 Studentene i gruppearbeid	15
3.3 Studentenes erfaringer knyttet til praksis	16
3.3.1 Studentens erfaringer med pasient og pårørende	17
3.3.2 Studentenes erfaring med helsepersonell i praksis	17
3.3.3 Studentenes erfaringer med veileder i praksis	19
3.4 Studentenes erfaringer knyttet til det sosiale liv som student	20
3.5 Studentenes erfaringer knyttet til kulturelle forskjeller	22
3.6 Studentenes forslag til endringer	22
4.0 Oppsummering og anbefalinger	24
4.1 Anbefalinger til teoretisk undervisning	25
4.2 Anbefalinger i praktisk undervisning	26
4.3 Anbefalinger vedrørende studentenes sosiale liv i skolen	27
Litteraturliste	29
Vedlegg	30

1.0 Å VÆRE MINORITETSSTUDENT I GRUNNUTDANNING I SYKEPLEIE

Innledning

Stortingsmelding nr. 17, 1996-97 (s. 14) viser til at regjeringen ønsker en aktiv rekruttering av kvalifiserte personer med innvandrerbakgrunn til alle nivåer innen offentlig sektor. Dette gjelder særlig for utdanninger som gir kompetanse for yrker som helse- og sosialfaglige utdanninger.

Det økende antallet hjelpetrequende eldre innvandrere vil representere kulturell og språklig utfordring i fremtidens helsevesen. Sykepleiere med innvandrerbakgrunn anses derfor å være en ressurs for disse pasientene.

Den samme stortingsmelding viser til at det er nødvendig å prioritere forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til opplæring for språklige minoriteter, samt at kvalitetsreformen for høyere utdanning vektlegger tettere oppfølging av hver enkelt student.

1.1 Bakgrunn og hensikt

Egne erfaringer med minoritetsstudenter i praksis- og oppgaveveiledning i grunnutdanning i sykepleie satte søkelyset på denne studentgruppens spesifikke problemer i utdanningsforløpet. Flere minoritetspråklige strøk til eksamener og tok kontakt for å få veiledning. Disse tospråklige studentene hadde spesielt problemer med å kunne formulere seg i skriftlige oppgaver, og til avsluttende eksamen hadde de behov for mer veiledning enn norske studenter.

Selv om norskkunnskaper blir dokumentert, har mange studenter med innvandrerbakgrunn problemer med å gjennomføre studiet på normert tid på grunn av språkproblemer. Opptil 70 % av disse studentene faller fra i løpet av det treårige høgskolestudiet (HiO notat, 2000).

Ved HiO er det totalt cirka 8000 studenter hvorav i underkant av 10 % er minoritetspråklige (Greek, Halvorsen, 2000). Ettersom Oslo har den største andelen innvandrere vil mange av disse studentene har tilknytning

til større grupper av samme kulturelle bakgrunn, og de har mulighet for å danne større kulturelle og sosiale homogene grupper under studietiden.

Høgskolen i Hedmark har få minoritetsspråklige studenter. Dette kan innebære at en minoritetsspråklig student kan ha andre utfordringer i skolehverdagen i Hedmark enn en student i Oslo. Det var derfor ønskelig å undersøke hvordan studentene i Hedmark opplevde sin studiesituasjon. På det aktuelle tidspunkt undersøkelsen ble foretatt, ble det ikke identifisert fulltidsstudenter med minoritetsspråklig bakgrunn ved høgskolens øvrige avdelinger.

Hensikten med undersøkelsen var å identifisere hvilke konkrete problemer studentene ved avdeling for helse- og sosialfag møter under grunnutdanning i sykepleie. Med en slik kunnskap ville det kunne være mulig å tilrettelegge studiet slik at de minoritetsspråklige kan gjennomføre dette på normert tid.

1.2 Krav til studenten i grunnutdanning i sykepleie

I Rammeplan og forskrift for sykepleierutdanning (2000) heter at etnisk, kulturell og religiøs pluralisme er blitt en del av samfunnsutviklingen i Norge. Dette betyr at den enkelte yrkesaktive sykepleier vil møte mennesker med andre normer og verdier.

Det betyr også at utdanninger utfordres ved at studentene representerer etnisk, kulturell og religiøs pluralisme.

De kunnskaper som studenten skal lære i grunnutdanning i sykepleie kan inndeles i teoretiske kunnskaper, praktiske ferdigheter og holdninger. Samlet vil dette utgjøre den helhetlige kompetanse som en sykepleier skal inneha for å kunne praktisere faglig forsvarlig sykepleie.

Denne helhetlige kompetanse kan inndeles i; teoretisk – analytisk kompetanse, praktisk kompetanse, læringskompetanse, sosial kompetanse og yrkesetisk kompetanse (Rammeplan, 2000).

Dette betyr at utdanningen er kompleks og omfattende. Målet er at sykepleier skal kunne ivareta de oppgaver som samfunnet pålegger

gjennom forventninger og aktuell lovgivning. Slike oppgaver kan være helsefremmende og forebyggende oppgaver, behandling, lindrende oppgaver, rehabiliterende og habiliterende oppgaver, undervisning og veiledning samt administrative og fagutviklende oppgaver.

En stor andel av utdanningen innebærer tilegnelse av teoretiske kunnskaper fra ulike fagfelt. Disse kunnskaper blir tilegnet delvis ved forelesninger, inkludert fjernundervisning, gruppearbeider og selvstendige arbeider. Hovedandelen av pensumlitteraturen må studenten tilegne seg på egenhånd. Dette stiller krav til at studenten i stor grad må ta ansvar for egen læring, hvilket inkluderer å kunne identifisere og tilegne seg sentralt læringsstoff.

Ved tradisjonelle skoleeksamener må studenten kunne reprodusere den tilegnede teoretiske kunnskapen.

Studentene har veiledet praksis i sykehus, sykehjem, psykisk helsevern og i kommunehelsetjenesten. I disse periodene har studenten tildelt en kontaktsykepleier på praksisstedet, som er ansvarlig for praktisk veiledning og evaluering.

Dette stiller store krav til studentens evne til tilpasning til flere ulike læringsarenaer med ulike pleiekulturer. Studenten må ta ansvar for å tilegne seg de kunnskaper og praktiske ferdigheter som sykepleier må inneha. Dette betyr at studieperioden er en sosialisingsprosess som inkluderer utvikling og modning av holdninger, yrkesetisk bevissthet og yrkesidentitet.

I tillegg har studenten en time per uke med lærer som veileder og er ansvarlig for gjennomføring av skolestiske oppgaver som refleksjonsnotat, etisk fremlegg og pleieplanfremlegg.

Dette innebærer at studenten skriftlig skal kunne fremstille ulike praktiske situasjoner, analysere og vurdere ulike handlingsalternativer basert på teoretisk kunnskap og etisk kunnskap.

Med sosialisering menes å kunne bli en del av samfunnet. Å bli sosialisert inn i en kultur betinges av kommunikasjon, hvilket forutsetter språkkunnskaper i norsk og en felles forståelse av ikke-verbale utsagn.

Uttalelser fra tidligere minoritetsstudenter og observasjoner av at disse dannet egne grupper, kan tyde på at det eksisterer problemer med å bli del av et norsk studentfelleskap.

Spørsmål som reiste seg var om dette skyldes språklige problemer, om det var problematisk å bli inkludert i et studentfelleskap og om de minoritetsspråklige følte seg tryggere sammen med andre minoritetsspråklige der de delte «felles skjebne».

Opptakskriteriene er ens for alle studenter til grunnutdanning i sykepleie. Noen av de minoritetsspråklige studentene har fulgt norsk skolegang fra og med barneskole og kommer direkte fra videregående skole. Andre har kvalifisert seg gjennom annen utdanning og forbedring av enkeltkarakterer, arbeidserfaring samt gjennomgått språktester som må dokumenteres før opptak.

2.0 FREMGANGSMETODEN

I det følgende vil det kort bli redegjort for fremgangsmetoden i arbeidet. Det ble valgt et kvalitativt deskriptivt design. Kvalitativt design innebærer å systematisk innhente kvalitative data, som kan beskrives som subjektive beskrivelser av hendelser og erfaringer (Polit, Hungler 1995). Hensikten er å kunne få en forståelse for studentenes studieerfaringer ved avdeling for helse og sosialfag gjennom deres egne beskrivelser.

2.1 Identifikasjon og inklusjon av minoritetsstudenter ved avdeling for helse- og sosialfag

Ved Høgskolen i Hedmark ble det i denne perioden ikke identifisert minoritetsspråklige heltidsstudenter ved andre avdelinger enn ved avdeling for helse- og sosialfag.

Ut fra navnelister ble det på bakgrunn av utenlandsklingende navn identifisert 13 minoritetsspråklige studenter. Disse var fordelt på tre årskull med til sammen ca 500 studenter. To studenter hadde tilhørighet ved de desentraliserte studiestedene ved Kongsvinger og Tynset.

Minoritetsspråklig student er i dette prosjektet definert som en student som har et annet morsmål enn norsk, svensk eller dansk. Minoritetsstudenten kan være immigrant, flyktning, norsk statsborger ved gifte med nordmann eller kommet til Norge med foreldre eller annen familie. Felles for alle studentene er at de har blitt født og er oppvokst i et annet land med et annet språk og en annen kultur enn den norske.

Studentene ble tilsendt et informasjonsbrev (vedlegg 1) med forespørsel om de ville delta i undersøkelsen. Det var studenten selv som skulle ta kontakt.

To studenter tok kontakt og oppga at de ikke hadde språkproblemer, og ønsket derfor ikke å delta. Tre studenter responderte ikke. Resterende åtte studenter tok kontakt og ønsket å delta i intervju.

2.2 Innsamling av data

Minoritetsstudentene kan ha problemer med å forstå norsk, og kan derfor misforstå spørsmål i et spørreskjema. Med et forventet lavt antall respondenter, ville datagrunnlaget for statistiske beregninger være for lavt for å kunne gi pålitelige konklusjoner.

Det ble derfor valgt å gjennomføre halvstrukturert intervju. Intervju ble vurdert som egnet metode i forhold til minoritetspråklige, fordi man kan oppklare usikkerhet og misforståelser underveis.

Det kvalitative forskningsintervju skal forsøke å avdekke viten om hvordan mennesker forstår sin livsverden gjennom å uttrykke sine opplevelser, meninger og syn. Ved systematisk gjennomgang av intervjuene kan det avdekkes strukturer i utsagnene (Kvale, 1996).

De kulturer som de 8 inkluderte studenter representerer, innebærer blant annet stor respekt for foreldregenerasjon og autoriteter. Intervjusituasjonen kunne være tilnærmet lik en lærer – student situasjon hvor lærer er en autoritet. Dette kan tenkes å påvirke informantene, til tross for at det ble benyttet tid i forkant av intervjuet for å forklare hensikten med prosjektet. Intervjuer opplyste om utenlandsopphold, kjennskap og kunnskap om minoritetsgruppers syn på nordmenn, i håp om å redusere «den norske lærerrollens» påvirkning.

Det ble gjennomført halvstrukturert intervju ordnet etter følgende spørsmål:

1. Hvilke erfaringer har du knyttet til teoretisk undervisning
2. Hvilke erfaringer har du knyttet til klinisk praksis
3. Hvilke erfaringer har du knyttet til det sosiale liv som student
4. Hvilke erfaringer har du knyttet til kulturelle forskjeller.
5. Hvis det er nødvendig, hvilke endringer mener du kan gjøres

Det ble utarbeidet oppfølgingsspørsmål til hver kategori (Vedlegg 2). Spørsmålene 3 og 4 kunne være «sosialt» og emosjonelt ladet, hvilket betyr at hvis studenten virket nølende eller usikker, ble ikke spørsmålene fulgt opp. Dette fordi man ikke ønsket å utsette studenten for ubehag, selv om det kan diskuteres om interessante opplysninger ikke kom fram.

Intervjuene varte ca. en time. På grunn av stor geografisk spredning, ble tre intervjuer etter studentenes forespørsel gjennomført per telefon.

Det ble vurdert bruk av lydbånd under intervjuene. Dette ville betydd en stor mengde data som både skulle transkriberes og analyseres, hvilket det ikke var tidsmessige ressurser til. Det ble valgt å nedtegne stikkordsmessige notater fortløpende under intervjuet. Disse ble umiddelbart utskrevet i tekst. Studentene ga muntlig tillatelse til en eventuell ny kontakt hvis noe skulle vise seg å være uklart. Dette ble gjort i ett tilfelle. En student tok senere kontakt med supplerende opplysninger.

2.3 Analyse

Det ble nedtegnet generelle demografiske opplysninger for hver respondent i forkant av intervjuet. De enkelte nedtegnelser varierte fra 3-5 sider. De fleste av intervjuene forløp som samtale/dialog. Det øvrige kvalitative intervjumaterialet ble gjennomlest og det ble identifisert utsagn som kunne tildeles fem kategorier svarende til intervjuguidens spørsmål. Det ble også identifisert utsagn som ikke kunne tildeles disse kategorier (eksempelvis utsagn om enkeltpersoner), og disse er ikke inkludert i analysen.

Metoden kan ikke beskrives som strengt vitenskaplig, og det kan reises tvil ved de funn som er gjort. Utsagnene er studentenes egne fortellinger av erfaringer de har gjort under studietiden og må vurderes som en opplevelseserfart kunnskap. Intervjuers nedtegnelser og utskrifter ble ikke validert opp mot respondentene i ettertid. Likevel vurderes innholdet som relativt valid ettersom de erfaringer som studentene ved avdeling ved helse og sosialfag beskriver, i stor grad er sammenfallende med resultater fra lignende undersøkelser ved bl.a. Høgskolen i Oslo.

2.4 Ethiske overveielser

Alle studentene fikk tilsendt brev med informasjon om hensikten med intervjuet. Det var studenten som skulle ta kontakt med intervjuer, og man kunne avtale hvor intervjuet skulle foregå. Det ble informert om frivillighet, anonymisering og hva materialet skulle benyttes til. Informasjonen ble gjentatt muntlig i forkant av intervjuet for å sikre at studenten hadde forstått dette.

Gruppen med minoritetsstudenter er liten. Den ferdige rapporten presenteres først etter at alle studentene har gjennomført studiene. Dette reduserer mulighetene for gjenkjennelse/identifisering av enkeltpersoner.

3.0 FUNN FRA INTERVJUENE

Resultatene fra de åtte kvalitative intervjuene er ordnet i kategorier svarende til intervjuguidens spørsmål.

3.1 Demografiske opplysninger om studentene

Studentene kom som småbarn (3), tenåringer (3) og som voksne (2). Kortest oppholdstid i Norge var 6 år, lengst 18 år, med gjennomsnitt på 11³/₄ år. Personer fra alle kontinenter var representert.

Fire av studentene hadde gjennomført norsk videregående skole, en student hadde fagutdanning fra eget hjemland på høghskolenivå, resterende hadde grunnkurs i helse- og sosialfag med påbygningsstudier.

Fire av studentene hadde arbeidserfaring fra Norge varierende fra «noe» til 2¹/₂ år.

Tall oppgitt i parentes viser til antall studenter som har svart innenfor samme kategori spørsmål.

3.2 Studentenes erfaringer knyttet til teoretisk undervisning

Å kunne tilegne seg teoretisk kunnskap er sentralt gjennom hele grunnutdanningen i sykepleie. Teoretiske kunnskaper er grunnlaget for forståelsen av sykepleiefaget, og som sammen med praktiske ferdigheter utgjør basis for handlingskompetanse og handlingsberedskap (Rammeplan, 2000).

I grunnutdanningen ved avdeling for helse – og sosialfag blir det hovedsaklig benyttet norsk litteratur, men det forekommer enkelte artikler og bokkapitler på engelsk.

Grunnutdanningens pensumlitteratur har varierende abstraksjonsnivå. Eksempelvis er sykepleieteorier teoretiske og abstrakte modeller for

sykepleie. Anatomi, fysiologi og patofysiologi omfatter store mengder nye ord og uttrykk. Denne type teoretisk kunnskap oppfattes av minoritetsstudenten som vanskelig tilgjengelig.

Sykepleie til den enkelte pasient beskrives i litteraturen som konkrete handlinger sykepleier må utføre for og sammen med pasienten. Denne kunnskapen oppfattes som enklere tilgjengelig, fordi den forstås som beskrivelse av de ferdigheter som studenten må erverve seg for å kunne være utøvende sykepleier.

3.2.1 Studentenes leseferdigheter og språkforståelse

Studentene har i varierende grad problemer med språkforståelse. Det kan være å forstå hva som blir sagt, å lese og forstå faglitteratur eller å arbeide med selvstendige skriftlige arbeider.

Man kunne kanskje forvente at studenter med treårig videregående skole med allmennfag hadde etablert norsk språkforståelse og mulighet for tilegnelse av teoretisk kunnskap. Studentene beskrev imidlertid at overgangen fra videregående til høyskole var meget vanskelig.

Ved lesing av faglitteratur forteller alle studentene at de har store problemer med å skille mellom vesentlig og ikke-vesentlig innhold; «Jeg leser hvert eneste punktum».

Seks studenter forteller at de har problemer med å forstå begreper, teorier og sammenhenger spesielt i sykepleie og psykologi. Noen forteller at de under lesing henger seg opp i enkeltord de ikke forstår. De bruker mye tid på å finne forklaringer i ordbøker, for så å oppdage at de likevel ikke har korrekt oppfattelse. Andre bare fortsetter lesingen videre, selv om de ikke forstår enkeltordene.

En student som bor i et studentbofellesskap, sammenligner tidsforbruket med norske medstudenter som bruker mye mindre tid på lesing. Alle studentene uttrykker at de bruker mye tid hjemme til lesing, opptil fem - seks timer daglig.

Dette betyr at minoritetsstudenten bruker mye av sin tid på å lese, samtidig som de er usikre på om de har tilegnet seg de sentrale fagkunnskaper og om de har fått en korrekt oppfatning av innholdet.

Minoritetsstudentene synes å ha et problem med å kunne ta gode forelesningsnotater og oppfatte forelesningenes innhold. Dette er sammenfallende med funn hos Stensvold og Stivi (1999).

Språkproblemene innebærer for flere at de ikke klarer å lese og lytte samtidig. De fleste (7) opplyser at oversikt av fagstoff presentert på folier/dokumentkamera er nyttig, mens to sier at det også kan være vanskelig å følge med på folie og samtidig få med seg hva lærer sier. Spesielt gjelder dette hvis det er mye tekst på en folie/side. En student beskriver at egne nedtegnelser i stikkordsform ikke gir mening når vedkommende leser notatene etterpå.

Det kreves større innsats og konsentrasjon for den minoritetsspråklige studenten å følge med i undervisningen.

Flere av studentene forteller at de klarer å oppfatte mye når det er gode forelesere som gir konkrete eksempler for å belyse stoffet. Andre har vurdert om det kanskje hadde vært mer nyttig å være hjemme og lese fagstoffet som noen av de norske gjør, men de tør ikke være fraværende fra forelesninger i frykt for å gå glipp av viktige opplysninger.

En student med treårig fagutdanning fra hjemlandet beskriver at hun må konsentrere seg «veldig meget» for å kunne forstå det som blir sagt under forelesninger. Hun blir meget sliten og ukonsentrert mot slutten av dagen selv om det bare er få forelesningstimer. I hjemlandet kunne det være det dobbelte med forelesningstimer, uten at hun ble så mentalt utmattet.

Minoritetsstudentene har ulike personligheter, noen er tilbakeholdne, mens andre er åpne og usjenerte. Likevel er det få som stiller spørsmål til lærere under undervisningen når den foregår i auditoriet. Lignende funn presenteres av Stensvold og Stivi (1999).

Noen stiller spørsmål, men kan ha problemer med å forstå svaret. Begrunnelsen for ikke å stille spørsmål, er at de ikke ønsker å forstyrre undervisningen for medstudenter eller at de ikke ønsker å dumme seg ut ved at de ikke klarer å uttrykke seg språklig riktig.

Noen henvender seg til lærer etter endt undervisning (2) 'hvis hun er blid og hyggelig'. Studentene fortolker lærerens kroppsspråk som blid eller streng, og den strenge læreren ønsker de ikke å kontakte. Noen av

studentene forteller at de i stedet har oppsøkt en lærer de kjenner for å få svar på spørsmål.

Studentene ved Kongsvinger og Tynset opplyser at de har få problemer ved å stille spørsmål til lærer mens undervisning pågår. Dette kan fortolkes dit hen at studentene opplever større trygghet i studiemiljøet preget av få studenter i hver klasse.

De fleste retter spørsmålene til medstudenter. En student uttrykker spesifikt at vedkommende ikke kunne ha klart studiet uten kontinuerlig hjelp fra en norsk medstudent.

Fire studenter uttrykker at det er til stor hjelp at forelesningen er lagt ut på nett på forhånd, slik at de kan forberede seg. Samtidig er innholdet noen ganger så omfattende at de ikke rekker å lese gjennom alt innen forelesningen neste dag.

En student beskrev denne prosessen slik at hun til slutt ikke klarte å få med seg det læreren sa, fordi mengden litteratur hun burde ha gjennomlest ble uoverstigelig og hun mistet konsentrasjonen.

En student oppfatter den enkelte sykepleieteori som vanskelig å tilegne seg, og derved også å kunne forstå forskjellen mellom ulike teorier: «Jeg vet ikke hvor vi er, blander sammen og glemmer». Slike forelesninger er sjelden lagt ut på nett. Studenten forteller at det er vanskelig å finne ut om «ting henger sammen», fordi neste dag kan det være forelesning om et helt annet tema.

To studenter beskrev at de hadde så lite erfaring med bruk av PC at de hadde ikke fått hentet ut forelesningene fra nettet.

Forståelse og tilegnelse av språk kan bedres ved lesetrening, som å lese norsk skjønnlitteratur eller annen norsk litteratur enn faglitteratur. De fleste studentene oppgir at de bruker så mye tid på studiene at de ikke får tid til å lese annen litteratur. Bare en student opplyser at hun har tid til å lese skjønnlitteratur eller annen litteratur på norsk.

3.2.2 Studentenes skriveferdigheter

Studentene synes det er vanskelig å skrive norsk. Å kunne formulere egne tanker, meninger og gjengi teoretisk kunnskap er problematisk (6). Spesielt å kunne drøfte eller diskutere ulike emner oppfattes som spesielt vanskelig og utfordrende for alle studentene.

I tillegg tar det lang tid til å formulere seg. En student forteller at hun først skriver på eget morsmål for så å oversette til engelsk og derfra til norsk.

Å skrive refleksjonsnotat er en arbeidsform som skal bidra til faglig bevissthet og utvikling. Ved å ta utgangspunkt i en spesifikk praksissituasjon, skal studenten skriftlig reflektere over situasjonen.

Minoritetsstudentene opplyser at det tar meget lang tid å skrive refleksjonsnotater fra praksis. En student sier at veileder bemerket at hun savnet studentens beskrivelse av hennes egen opplevelse av praksissituasjonen. Fire sier at etter å ha fått personlig og gjentatt veiledning har de blitt bedre til å kunne skrive slike refleksjonsnotater. En student sier at først i det siste semesteret ble refleksjonsnotatene gode.

Bare en student viser til hensikten med refleksjonsnotatet, at å skrive slike har bidradd til faglig bevissthet og utvikling.

Pleieplan og pasientrapporter synes å være enklere å skrive, fordi de «handler om konkrete ting som har skjedd med pasienten» (5).

På grunn av problemene med å kunne fremstille noe skriftlig, har mange vært tvilende til egne evner og ferdigheter. Dette kan bety at usikkerhet med hensyn til egne kunnskaper og ferdigheter bidrar til økt utrygghet, som igjen kan bli en begrensende faktor for videre læring.

3.2.3 Studentene og eksamen

Minoritetsstudentene har samme tid til rådighet på eksamen som norske studenter.

Når studentene vanligvis bruker lang tid både på å lese og å formulere seg, blir det problematisk å formulere seg skriftlig under tidspress. En student sier at det ville ha vært en fordel å kunne benytte PC under eksamen, fordi da hadde det vært enklere å redigere stoffet. Seks som har strøket til

eksamen(er), opplyser at spesielt anatomi/fysiologi samt psykologi er vanskelig pga. mange ukjente ord og begrep.

Seks forteller at de har problemer med å forstå eksamensspørsmål, selv etter veiledning av tilgjengelig faglærer under eksamensdagen. Det oppstår misforståelser vedrørende begrep og det er problemer med avgrensning av problemområder.

En student forteller at det ikke ble gitt informasjon om retningslinjer for hjemmeeksamen. Studentene møtte opp på skolen og fikk utlevert oppgaven, men forsto ikke hvordan oppgaven skulle gjennomføres. Studenten fant en trøst i at noen norske studenter også var usikre på fremgangsmetoden, men at det var til lite praktisk hjelp i stunden.

Flere uttrykker at karakter ikke står i forhold til nedlagt arbeidsinnsats. De forventet høyere karakterer, og lik de studentene som stryker forstår de ikke hvordan de skal forbedre resultatene. Spesielt for studenten med treårig høyskoleutdanning fra hjemlandet hvor hun fikk toppkarakterer, er dette vanskelig å akseptere. Dette er opplysninger som står i kontrast til opplysninger hos Stensvold og Stivi (1999), der studentene uttrykker at de har «fått som fortjent».

Minoritetsstudentene har behov for oppfølging etter at de har strøket til eksamen. Flere antar at de ikke kan få veiledning av lærer hvis de stryker til eksamen. En student oppfattet det slik at når hun ikke hadde rett til ekstra tid i forbindelse med eksamen, så hadde hun heller ikke rett til veiledning for å kunne forbedre resultatene.

Noen få har oppsøkt veiledning hos lærer og opplyser at det har vært til god hjelp. En student bemerker at hun kjenner en lærer som hun føler seg trygg på og som hun spør når det er behov for veiledning.

3.2.4 Studentenes opplevelse av egne lese- og skriveferdigheter

De fleste studentene er oppmerksomme på at de har et språkproblem, men er ikke klar over at dette er et felles problem for minoritetsspråklige. En student begrunnet språkproblemet med sin asiatiske bakgrunn. Morsmålet er annerledes grammatisk oppbygd enn norsk, og vedkommende forteller at det har vært problemer med å kunne både lese, forstå og skrive norsk. De ordene og begrepene som finnes i sykepleiefaget finner vedkommende ikke igjen i ordbøker.

En student mener at et norskkurs ikke er tilstrekkelig for å kunne beherske språket. En annen student var inntil intervjuet fant sted overbevist om at hun til tross for tidligere gode skolerresultater, nå av en eller annen årsak var blitt dum ettersom hun hadde strøket til eksamen. Årsaken til at hun ikke hadde oppfattet tospråkligheten som en mulig årsak, var at hun hadde vært i landet siden hun var fire år, og behersket norsk muntlig usedvanlig godt.

3.2.5 Studentene i gruppearbeid

For å kunne etablere god kommunikasjon som en forutsetning for forståelse av faglig innhold, er studenten avhengig av å kunne delta i faglige diskusjoner i studentgruppen. En forutsetning er at minoritetsstudenten opplever å bli anerkjent og verdsatt som individ for å kunne oppleve trygghet i gruppen. Gruppesammensetningene er vanligvis gjort av lærer.

Kommunikasjon og samarbeid i gruppe med norske medstudenter har vært et problem for de fleste studentene. De har inntatt en passiv rolle og sjelden deltatt aktivt i fagdiskusjonene.

Bare en student forteller at hun har vært aktiv i gruppen, og begrunner det med at hun var voksen og eldre enn de andre i gruppen. Likevel opplevde hun ikke å føle seg respektert som gruppe medlem.

De minoritetsspråklige opplever også at det er vanskelig å få med seg meningsinnholdet i en gruppediskusjon hvis mange snakker samtidig. En student beskriver hvordan hennes argumenter ble overhørt, og at hun

kontaktet faglærer for å få hjelp til å bli hørt «fordi det jeg sa var jo det riktige».

Få studenter har hatt ansvar for skriftlig fremstilling når de har deltatt i gruppearbeid med norske studenter. En har skrevet delprodukter og fått hjelp av norsk student, dette opplevde hun som meget positivt.

I et enkelttilfelle ble gruppesammensetningen endret, slik at det ble bare to minoritetsspråklige i en gruppe. Studentene selv trodde det var de norske som ikke ønsket å ha med de fremmedspråklige. Deres erfaringer var at det var enklere å samarbeide med en annen minoritetsspråklig, selv om de bare hadde norsk som felles språk. Slike erfaringer vises det også til hos Stensvold og Stivi (1999).

En student ønsket spesifikt at det burde etableres minoritetsspråklige grupper fordi det handler om å ha en felles bakgrunn som vil øke den enkeltes trygghetsfølelse i gruppen.

Det kan synes som holdningene til de norske studentene skaper usikkerhet og utrygghet for minoritetsstudentene. Det er bare en student som opplever at samarbeid med norske studenter har vært preget av gjensidig respekt og aksept. Dette er en parallell til hva man finner i Norsk Sykepleierforbund og HiO s rapport om holdninger blant norske sykepleiere til sykepleiere av annen etnisk opprinnelse (se kapittel 3.3.2).

3.3 Studentenes erfaringer knyttet til praksis

Sykepleier skal kunne planlegge og evaluere eget arbeid i ledelsen av sykepleie til en eller flere pasienter. Dette omfatter komplekse kunnskaper, hvori inngår praktiske ferdigheter i selve utførelsen av sykepleie. Kunnskapene omfatter også evnen til kommunikasjon og samarbeid med pasienter og pårørende, samt samarbeide med sykepleiekolleger og andre yrkesgrupper.

Studentene må gjennomføre obligatoriske praksisperioder på åtte uker i sykehjem, på sykehus i to perioder, i kommunehelsetjeneste og i psykisk helsevern.

3.3.1 Studentens erfaringer med pasient og pårørende

Studentene opplever at praksis er nyttig og givende, fordi det er sykepleieryrket som et praktisk fag de er opptatt av og vil arbeide med.

De fleste (5) sier at de har ikke opplevd pasientkontakten som vanskelig, selv om det kan ha vært problematisk å forstå dialektuttrykk hos eldre pasienter. De synes det er fint å være studenter, og ha god tid med pasientene.

De forteller at de er oppmerksomme på at pasientene skal forstå det som blir sagt, og spør pasienten hvis de føler seg usikre på hvorvidt pasienten har forstått. To studenter forteller at pasientene har virket lettet når de har oppdaget at studenten har behersket norsk.

En student beskriver med latter pasientens forskrekkelse når hun våknet av narkose og hadde en kullsvart sykepleierstudent foran seg. Forskrekkelsen ga seg når det viste seg at studenten behersket norsk meget godt.

Ingen av studentene hadde vært i direkte kontakt med pårørende. En student reflekterer over pårørendes reaksjoner, at møtet med en fremmedspråklig kan bidra til økt angst for at deres nærmeste ikke får god nok pleie.

3.3.2 Studentenes erfaring med helsepersonell i praksis

Studentenes erfaringer i det kliniske praksisfeltet har vært varierende, og flere har opplevd holdninger og handlinger svarende til funn i rapporten fra NSF og HiO (2001).

Tre har opplevd vanskelige situasjoner med sykepleier eller lege. En student forklarer at sykepleiers gjentatte spørsmål «sikkert» var for å forvise seg om at studenten virkelig har forstått meningsinnholdet i

beskjeder som var gitt. Dette til tross for at studenten behersket norsk godt, og bekreftet at hun hadde forstått meningsinnholdet i beskjedene.

En annen beskriver hendelsene som ubehagelige og vanskelige; 'Det synes på ansiktsuttrykk og holdning hva de egentlig mener'. En student ble avhørt i anatomikunnskaper av en lege i nærvær av andre sykepleiere og studenter, en opplevelse hun beskriver som særdeles vanskelig og opprørende.

De fleste vakter starter og avslutter med en statusrapport over pasientenes tilstand. En student beskriver de muntlige sykepleierapportene som vanskelige når flere snakker samtidig. Det er problematisk å få med seg hvilken pasient de snakker om, og hva som er pasientens problemer.

Ingen av studentene opplevde at det var vanskelig å skrive rapport, det handlet om å beskrive konkrete hendelser i samarbeid med pasienten. Det var heller ingen av studentene som hadde fått tilbakemeldinger på at deres skrevne rapporter ikke var forståelige.

Språkforståelse og beherskelse av norsk er viktig for å kunne samarbeide med kolleger og pasienter. Veiledere fremholder at det er viktig for den minoritetsspråklige å beherske norsk, slik at ikke pasienter skal komme til skade. En sykepleieleder har aldri opplevd at pasientene har blitt utsatt for livstruende situasjoner under en minoritetsspråklig sykepleier. Derimot har flere ikke-norske pasienter blitt feilbehandlet fordi ingen forsto deres språk og fikk de nødvendige opplysninger (NSF, HiO rapport 2001).

Flere sykepleiere av ikke-norsk opprinnelse forteller at de ikke blir respektert på lik linje som nordmenn, og at de må hele tiden bevise at de er gode nok (Rapport NSF, HiO, 2001). Lignende situasjoner ble også beskrevet av enkelte av minoritetsstudentene, mens andre studenter opplevde at de ble respektert og ivaretatt.

To av studentene uttrykker at de har blitt rost eller har fått anerkjennelse for sin innsats. En forteller at kontaktsykepleier hadde lest gjennom refleksjonsnotatene, og tok hensyn til at hun var tospråklig.

En student beskriver forholdet til kontaktsykepleier som preget av «dårlig kjemi». I forbindelse med å skrive en plan for pleien av en pasient, var ikke sykepleier interessert i å lese pleieplanforslaget. «Antagelig fordi hun hadde mye å gjøre», begrunnet studenten dette med.

Samarbeidsprosjektet mellom NSF og HiO, viser til at norske sykepleiere behandler sykepleiere av annen etnisk opprinnelse som en egen gruppe (2001). Dette var uavhengig av om sykepleieren med innvandrerbakgrunn var født i Norge og hadde norsk utdanning. De ble i holdninger og handlinger behandlet som «utlendinger». Det synes som dette også kan være tilfellet i noen forhold mellom norsk sykepleier og student med annen etnisk bakgrunn.

3.3.3 Studentenes erfaringer med veileder i praksis

De fleste er fornøyde med samarbeidet med veileder fra skolen. De utdyper ikke denne kontakten i særlig grad, det synes som lærer er ganske fraværende i den kliniske praksishverdagen.

Ingen av studentene har henvendt seg til lærer for å få hjelp, og lærer har heller ikke henvendt seg til studentene for å spørre om de har behov for hjelp. For øvrig oppfatter de læreren som skolens representant som skal være tilstede ved de nødvendige tre vurderingssamtalene som er obligatorisk gjennom åtte uker. Ingen studenter oppgir at lærer har vært personlig støttespiller for læring og vekst i praksis.

Denne manglende respons på opplevelsene av lærer kan meget mulig skyldes at minoritetsstudentene anså meg for å være skolens representant, og derfor ikke ønsket å utdype dette.

3.4 Studentenes erfaringer knyttet til det sosiale liv som student

I tillegg til erfaringer knyttet til det sosiale liv i skolen, blir det i dette kapittelet inkludert utsagn om studiemiljøet forstått som kontakten med studieadministrasjonen.

Greek og Halvorsen (2000) påpeker betydningen av et trygt studiemiljø som betingelser for å føle seg anerkjent og verdsatt. Dette betyr at med språklig og etnisk ulik bakgrunn, er det en utfordring å opprette et studiemiljø hvor den enkelte student opplever samhörighet og fellesskap. De fleste studentene i grunnutdanning i sykepleie hører til hovedstudiestedet i Elverum. Selv om Elverum er et relativt lite sted, synes det å være det samme problemet for minoritetsstudenten å få kontakt med de norske slik som det er i Oslo (Stensvold, Stivi, 1999).

Minoritetsstudentene utgjør en liten gruppe spredt på flere kull. Dette vanskeliggjør kontakt mellom minoritetsstudentene på tvers av årskullene. Minoritetsstudentene savner klassetilhörighet, med unntak av to studenter. Disse hører til desentralisert studietilbud med få studenter i klassen (maksimum 40 stykker). De uttrykker at de har fått hjelp og støtte av medstudentene, og opplyser at de har hatt få problemer med studentfellesskapet.

Det synes å være et problem for minoritetsstudenter å kunne etablere varige sosiale kontakter med norske medstudenter. Flere uttrykker at det er problematisk å få kontakt med de norske studentene. En student beskriver studentmiljøet som bestående av klikker, og at skolen kanskje er for stor slik at det blir vanskelig å opprette kontakt. En student forteller at hun må avstå fra mange sosiale aktiviteter fordi studiene tar så mye tid. Lignende funn finner man hos Greek og Halvorsen (2000).

De fleste studentene uttrykker at de setter pris på sine norske venner, eller at de ønsker å få norske venner. Dette mener de ville bidra økt forståelse av norsk kultur og norsk språk.

Flere opplyser at det er sjelden at de blir kontaktet av de norske studentene. En kvinnelig student forteller at hun på en studentfest ble kontaktet av mannlige medstudenter. Dagen etter hilste de ikke på henne. Studenten forklarer dette med at medstudentene antagelig var redde for det fremmedkulturelle, og at alkoholinntak hadde redusert denne angsten i denne bestemte situasjonen.

En annen student forteller at vedkommende hadde deltatt i et gruppearbeid med norske studenter over flere uker. Senere, ved tilfeldige møter utenfor skolen ble vedkommende oversett; «Man kan ikke tvinge de norske til å like eller forstå oss».

Flere studenter (4) opplyser at de føler seg isolert og ikke blir sett av lærere. Enkelte lærere synes derimot å være klar over problemer som minoritetsstudentene kan ha. En student forteller at de har satt meget stor pris på når en lærer spurte direkte om de forsto undervisningen. «En lærer var veldig fin, han kom og satte seg ned sammen med oss i kantinen».

Flere studenter sier at de savner opplysninger om rettigheter som student, og at de opplever å bli overlatt til seg selv; « I høgskolen må vi klare oss på egen hånd». Dette kan også skyldes at minoritetsstudenten har språkproblemer, slik at muntlige beskjeder blir vanskelige å oppfatte. Det kan muligens også skyldes at man forventer at studenten skal kunne orientere seg i skriftlig informasjonsmateriell. For minoritetsstudenten kan dette være et problem, som først og fremst har fokus på innlæringen av fagstoff og derfor unnlater å lese informasjon.

Kvalitetsreformen pålegger høgskolen et ansvar for den enkelte student. Reformen innebærer også ansvar for det sosiokulturelle miljøet i avdelingen slik at også minoritetsstudenten opplever et fellesskap. Det kan synes som at grunnutdanningen forutsetter at alle studenter er ensartede med hensyn til å kunne tilegne seg kunnskaper. Spesielt når det gjelder minoritetsstudentens behov og de utfordringer han/hun møter, er det foreløpig ikke er nedfelt i avdelingens planer spesifikke tiltak for studiesituasjonen for denne gruppen studenter.

3.5 Studentenes erfaringer knyttet til kulturelle forskjeller

Få av studenter synes å mene at det er kulturforskjellene i seg som forårsaker problemer med språk, språkforståelse eller sosial tilpasning.

En student som har vært lenge i Norge beskriver at hun kjenner den norske kulturen, og oppfører seg annerledes blant nordmenn enn hjemme. Hun har norske venner, men uttrykker likevel at det kan være vanskelig å få kontakt med de norske studentene.

Bare en student mener at den kulturelle bakgrunnen skaper vanskeligheter i forhold til læring og studentfellesskap. De øvrige mener at det er ikke kultur, men mangelen på sosialt samvær og tilhørighet som forsterker språkproblemene.

Flere studenter reflekterer over spørsmålet og kommer med forklaringer som at de norske kanskje har for lite kunnskaper, muligens er redde for å ta kontakt og at 'man kan ikke tvinge de til å like meg'.

At studentene generelt hadde få kommentarer knyttet til kulturelle forskjeller, kan bety at de anser dette spørsmålet for å være irrelevant i studiesammenheng. Det kan også bety at det har relevans, men er en erfaringskunnskap som de ikke ønsket å utdype eller meddele intervjuer.

3.6 Studentenes forslag til endringer

Hensikten med dette spørsmålet var å få innspill fra de minoritetspråklige til mulige forbedringer av studiesituasjonen.

Alle studentene har forslag til hvordan studieforholdene kunne forbedres. Disse omfattet minoritetsstudentens forberedthet både til studiet som sådan, generell informasjon om studieforløpet og rettigheter som student, samt forberedthet til praktiske studier.

De fleste kunne tenkt seg et forkurs før studiet begynner. Mange ønsker informasjon om norsk kultur ved studiestart. Flere viser til at de kommer fra forskjellige land og at det derfor ville være viktig med kunnskap om kulturelle forskjeller. Dette gjelder spesielt for de studenter som kommer fra muslimske land. Som eksempel beskriver en student at det ikke er uvanlig at norske menn kan være frekke og fysisk beføle kvinnelige

sykepleiere i pleiesituasjoner. For muslimske kvinner kan dette være en vanskelig opplevelse.

Flere etterlyser informasjon om sykepleiestudiet og hva som forventes av studenten ved studiestart. Dette er fordi overgangen fra videregående til høyskole oppleves som vanskelig og krevende. Noen viser til at også norske studenter opplever denne overgangen som vanskelig.

Alle ønsker konkret informasjon i forkant av eksamener og veiledning hvis de har strøket til eksamen. Dette er fordi de er usikre på om de har forstått eksamensspørsmålene korrekt. Noen mener det kunne vært enklere å benytte PC under eksamen for raskere å kunne redigere teksten. En annen student sier at det er vanskelig å bruke PC. Det ble også av to studenter nevnt at muntlig fremstilling til eksamen burde være en alternativ mulighet ettersom det tar lang tid å formulere seg skriftlig.

En student foreslår at hver enkelt nedtegner 10 spørsmål eller punkter vedrørende eksamen og/eller undervisning som man ikke har forstått, og leverer dette til lærer før gjennomgang.

Enkelte ønsker at det etableres grupper med bare tospråklige studenter. To studenter foreslår grupper av minoritetsspråklige som møtes regelmessig for å diskutere det som er gjennomgått i pensum, gjerne med lærer tilgjengelig. Dette for at de skal bli sikre på hva enkelte abstrakte sykepleiebegrep betyr, og å forklare og utdype disse. Spesielt i første studieår ville dette være viktig.

En student foreslår tilbud om kveldskurs med ulikt faglig innhold, som kunne være et tilbud for både norske og minoritetsstudenter.

4.0 OPPSUMMERING OG ANBEFALINGER

I det følgende blir det oppsummert hvilke opplevelser de intervjuede minoritetsstudenter har erfart ved avdeling for helse- og sosialfag ved Høgskolen i Hedmark.

Antagelsen at minoritetsspråklige ved en utdanningsinstitusjon i «provinsen» kanskje ikke hadde lignende problemer som ved Høgskolen i Oslo, var delvis riktig. Det kan synes å være en rett antagelse for de desentraliserte studiestedene i Tynset og Kongsvinger. Det er en markant forskjell i tilfredshet med det sosiale miljøet og den støtte studenten opplever fra norske studenter ved de desentraliserte studiestedene. På disse stedene er det små klasser, og den enkelte student er inkludert i studentgruppen.

Ved hovedavdelingen i Elverum er kullene på oppunder 200 studenter ved studiestart. Her er problemene for minoritetsstudenten stort sett sammenlignbare med funn gjort ved høgskolen i Oslo (Stensvold og Stivi, 1999, Greek og Halvorsen, 2000).

I planlegning av studieforløpet til minoritetsspråklige bør det taes hensyn til denne gruppens spesifikke problemer ved hovedavdelingen.

Utvalget med bare 8 studenter er lavt, men undersøkelsens fokus har vært rettet mot den enkelte minoritetsspråkliges erfaringer i studierelaterte problemer og utfordringer. Til tross for mange vansker, har de fleste av minoritetsstudentene gitt uttrykk for en innbitt vilje til å gjennomføre studiet. Noen av de erfarte problemene som stryk til eksamen og forlenget studieforløp kunne muligens vært redusert, hvis det hadde vært iverksatt tiltak nettopp for denne gruppen.

Det norske samfunn er blitt flerkulturelt. Dette vil by på utfordringer spesielt innenfor den sektor som skal ivareta helse og omsorg. Dette gjelder både for personer fra andre kulturer som skal motta tjenesten og for

de som skal utdannes for denne tjenesten. For avdelingen betyr det å øke bevissthet og kunnskap om minoritetsstudenten og hans/hennes behov i forhold til teoretisk undervisning, veiledning i praksis og i tilbudet fra studieadministrasjonen.

Med bakgrunn i funn og de anbefalinger som minoritetsstudentene selv har foreslått, vil det presenteres forslag til løsninger som kanskje kan bidra til at flere minoritetsstudenter opplever studietiden som positiv, og som kan gjennomføre sykepleiestudiet på normert tid.

4.1 Anbefalinger til teoretisk undervisning

Enkelte av studentene ønsker forkurs før utdanningens oppstart. Erfaringer fra Høgskolen i Oslo viser derimot at få minoritetsspråklige studenter tar i mot et slikt tilbud før utdanningen starter. Et alternativ kunne være å tilby et spesifikt kurs i hvert semester, med fokus på semesterets viktigste kjernebegrep i sykepleiefaget.

For å kunne hjelpe tospråklige studenter med å identifisere det vesentlige innholdet i faglitteraturen, vil det være gunstig at alle forelesninger ble lagt ut på nett på forhånd. Det vil si minimum ett døgn før forelesning skal skje. Det bør være tydelig hva som er vesentlige kjernebegrep.

Under forelesning bør lærer være oppmerksom på de tospråklige studentene ved eksempelvis å gjøre seg tilgjengelig for spørsmål etter forelesningens slutt.

Ved skriftlige oppgaver, bør den tospråklige student ha mulighet for ekstra veiledning med tanke på den skriftlige utformingen.

I forskrift om eksamen ved Høgskolen i Hedmark § 7, Eksamen under særlige vilkår, punkt 2a heter «Det gies ikke utvidet eksamenstid pga annet morsmål enn norsk». I lys av det studentene forteller om tidsforbruket ved formulering av svartekst, burde dette taes opp på nytt for å vurdere utvidet eksamenstid for denne gruppen studenter.

Eksamensoppgaver og andre skriftlige oppgaver bør fremstilles enkelt og utvetydig, og med klart budskap om hva det ønskes av studentens besvarelse.

Ved sensurfall bør eksamensoppgavene gjennomgås i plenum for oppklaringer, gjerne hvor studentene anonymt kan levere inn spørsmål på forhånd. Det kan også vurderes tilbud om personlig veiledning. Spesielt gjelder dette for studenter som stryker til eksamen gjentatte ganger.

Høgskolen har tilbud om sosialtjeneste, som har hatt mestringskurs for studenter som har/har hatt problemer med eksamen. Dette arbeidet bør systematiseres og formaliseres til et fast tilbud til studentene, både for de norske og minoritetsstudentene.

4.2 Anbefalinger i praktisk undervisning

Det kan være en utfordring for avdelingen å tilrettelegge praktiske studier for alle minoritetsstudenter, ettersom det kan synes som enkelte praksisplasser har en usunn kultur mht holdninger til minoritetsstudenten.

Det synes vanskelig å påvirke de holdninger som eksisterer ved ulike praksissteder, eller unngå praksissteder hvor studenter blir oversett og/eller direkte trakassert. En mulighet er å forsøke å identifisere de praksissteder som har et inkluderende miljø, og samle minoritetsstudentene til disse stedene.

Skolens praksislærer har en viktig oppgave i å vise minoritetsstudenten oppmerksomhet, spesielt for å oppdage tilfeller hvor studenten opplever negative holdninger fra praksisstedet.

Avdelingen bør inkludere minoritetsstudentens studieforhold i de situasjoner som det er naturlig å vise dette oppmerksomhet, eksempelvis i forhandlingsmøter med praksisstedene og i kurs for kontaktsykepleiere.

4.3 Anbefalinger vedrørende studentenes sosiale liv i skolen

De norske studentenes holdninger til minoritetsstudentene bør vises oppmerksomhet. Rapporten fra NSF og HiO (2001) viser til at mange av nordmenns holdninger er basert i uvitenhet og manglende bevisstgjøring om hvordan deres holdninger faktisk er og hvordan dette oppleves av personer fra annen etnisk bakgrunn.

Tilbud om informasjon om kulturelle likheter og ulikheter, samt vektlegging av dette i undervisningen, kan muligens bidra til økt forståelse både fra etnisk norske og andre etniske grupper.

Gode opplevelser i en studentgruppe kan tenkes å bidra til økt trygghet i møtet med andre profesjonsgrupper som er minoritetsstudentens fremtidige samarbeidspartnere. Å etablere slik trygghet innebærer at man i større grad bør søke å identifisere minoritetsstudentens opplevelser i gruppearbeid gjennom evalueringer, slik at man kan etablere passende tiltak.

Når det gjelder en større sosial integrering av minoritetsspråklige i studentmiljøet, er det en utfordring som omfatter planlegging av studiene generelt og et samarbeid med studentorganisasjonene.

Minoritetsstudentens erfaringer med norske studenter oppleves som utfordrende og delvis problematisk. Enkeltstudenter har opplevd vansker med å bli akseptert og inkludert på praksisplasser. Hva dette betyr for den enkelte minoritetsstudent i forhold til forventninger til fremtidig samarbeid med norske sykepleiere er uavklart, og burde være gjenstand for videre undersøkelser.

Det synes som den tospråklige studenten trenger ekstra oppmerksomhet når det gjelder informasjon om studentens rettigheter. For eksempel var ingen av studentene klar over at ved skriftlig eksamen kan det vedlegges attest på deres tospråklighet, slik at dette kan taes hensyn til ved sensurering slik det gjøres for dyslektiske studenter.

Avslutningsvis må nevnes at studentene under intervjuene har gitt uttrykk for at de har satt pris på å bli «sett og hørt», og at skolen har vist spesifikk interesse for deres studiesituasjon (gjennom intervjuet). Flere studenter har uttrykt stor lettelse over å høre at deres språkproblemer er knyttet til tospråkligheten og ikke på grunn av «noe psykisk» eller «at jeg er dum». Disse har også uttrykt stor lettelse ved å oppdage at andre tospråklige studenter opplever lignende problemer.

LITTERATURLISTE

Greek, Marit og Halvorsen, Ellen Beate (2000). Norsk fagspråk 1996 – 1999. Evaluering av et tilbud til minoritetsspråklige studenter ved Høgskolen i Oslo. Oslo: HiO notat 2000 nr 4

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (2000) Rammeplan og forskrift for 3-årig sykepleierutdanning. Oslo: Norgesnetttrådet.

Kvale, Steinar (1996) Interviews: an introduction to qualitative research interviewing. Thousand Oaks, California: Sage.

Polit, D.F., Hungler, B.P. (1995) Nursing Research. Principles and Methods. Philadelphia: J.B. Lippincott Company.

Stortingsmelding nr 17 (1996 – 97) Om innvandring og det flerkulturelle Norge. Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Sykepleie – holdninger og handlinger i et flerkulturelt arbeidsmiljø (2001). Samarbeidsprosjekt mellom Norsk Sykepleierforbund og Høgskolen i Oslo, senter for flerkulturelt og internasjonalt arbeid.

Stensvold, Elin Bendz og Stivi, Ragnhild (1999). «De skylder på kultur...» Fremmedspråklige studenters opplevelser av en norsk bioingeniørutdanning. Oslo: HiO hovedfagsrapport 1999 nr 15.

Vedlegg 1

Studentens navn

Vi har til hensikt å bedre studiekvaliteten for studentene i grunnutdanning i sykepleie.

Som et ledd i dette vil vi se spesielt på forholdene for deg som er tospråklig.

Undersøkelser fra Høgskolen i Oslo viser at tospråklige studenter kan ha problemer med norsk spesielt knyttet til å lære et fagspråk, som eksempel i sykepleie.

Dette betyr at vi er interessert i å få høre om dine erfaringer som student i vår skole, spesielt med tanke på det språklige.

Dine erfaringer vil være til nytte i det videre arbeidet med studietilbudet til dere som er tospråklige.

Derfor ønsker jeg å be om en samtale med deg. Denne samtalen vil vare cirka en time. Vi kan gjerne samarbeide om hvor samtalen skal finne sted. Alle opplysninger du gir vil bli behandlet konfidensielt.

Det er frivillig om du ønsker å delta, og du kan når som helst trekke deg.

Ønsker du å delta, er det fint om du kontakter meg snarest og helst innen 11. april.

Du kan kontakte meg for å avtale samtale på:

Skolens kontor 202, andre etasje

Telefon kontor: 62 43 02 28

Telefon privat: 62 52 62 50, her kan du legge igjen beskjed, så kontakter jeg deg.

E post: Liv.Bekkeli@spe.hihm.no

Vedlegg 2

INTERVJUGUIDE

Hensikten med intervjuet er å få kjennskap til din erfaring som student ved grunnutdanning i sykepleie. Intervjuet vil vare cirka en time.

Du er sammen med andre minoritetsspråklige studenter blitt invitert til å delta. Du kan velge om du vil svare på spørsmålene, alle eller enkeltvis. Du må gjerne avslutte intervjuet når du vil.

Jeg er lærer, og har hatt flere minoritetsspråklige studenter i veiledning, og har oppdaget at noen av dere har noen problemer med utdanningen. Jeg er interessert i å vite hva du opplever, og ettersom jeg har reist og bodd i andre land, vet jeg at synet på oss nordmenn er forskjellig. Det gjør derfor ingenting om du kritiserer skolen, lærere eller praksisfelt.

Kan du fortelle meg:

Bakgrunn:

Hvor gammel er du?

Hvor lenge har du bodd i Norge?

Hva slags utdanning hadde du fra ditt hjemland?

Hva slags utdanning har du fra Norge?

Har du arbeidserfaring fra hjemlandet ditt?

Har du arbeidserfaring fra Norge?

Som student har du mange forskjellige opplevelser alt ettersom hvor i utdanningen du har vært. Jeg har gjerne lyst til at du forteller meg om hva du har opplevd i forbindelse med

1. Erfaringer knyttet til teoretiske kunnskaper

Hvordan har det vært å lese og lære pensumlitteraturen?

Har det vært lett eller vanskelig å følge med i forelesninger? Hvorfor?

Hva synes du om bruk av tavle, folier, video o.a.?

Har du hatt nytte av forelesninger som er lagt ut på nett på forhånd?

Hvis du er usikker, spør du under forelesningen?

Hvordan synes du eksamen og eksamensoppgaver har vært?
Har du fått veiledning og hjelp før og etter eksamen?
Hvis du har strøket til eksamen, har du søkt eller fått hjelp etterpå?

Hvordan opplever du å skrive for eksempel refleksjonsnotater?

Hvordan har det vært å arbeide i grupper?

2. Erfaringer knyttet til praktiske ferdigheter

Hvordan har det vært å arbeide med pasientene i praksis?

Hvordan har du opplevd kontaktsykepleier?

Hvordan har du opplevd annet personell i avdelingen?

Har du noen gang søkt hjelp hos læreren fra skolen?

3. Erfaringer knyttet til det sosiale liv som student

Hvordan opplever du studentmiljøet i skolen?

Har du ofte kontakt med norske medstudenter?

4. Erfaringer som kan knyttes til den kulturelle bakgrunn, likheter/forskjeller

Er det noe fra din kulturelle bakgrunn som du tror kan påvirke din situasjon som student her ved skolen?

5. Tanker om hva som kan bedre studiesituasjonen for minoritetsstudentene

Har du noen forslag til hva som kan gjøres for at det skal bli enklere å være minoritetsstudent ved skolen?